

SURİYE İÇ SAVAŞININ İŞİD VE PYD-YPG ARACILIGIYLA TÜRKİYE'YE YAYILMA ETKİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Doç. Dr. Emel Parlar DAL
Marmara Üniversitesi

Ali Murat KURŞUN
Marmara Üniversitesi

Giriş

Bir coğrafyada patlak veren iç çatışma ya da iç savaşların genelde komşu bölgelere ve ülkelere yayılma eğiliminde olduğu gözlenmektedir. Bu argümanın bir çok kereler kendini kanıtladığını görmekle beraber, belki de en güncel örneğini çeşitli silahlı devlet dışı aktörlerin ve isyancı grupların birbirleriyle ve rejimle aynı anda savaştığı Suriye iç savaşında görmekteyiz. Suriye'deki gittikçe derinleşen, uluslararasılaşan ve de hızlıca ulus ve sınır ötesi hale ulaşan bu çok katmanlı ve de çok aktörlü sivil savaş çatışmalarının sınırları aşan etkisinin gerek komşu coğrafyalara gerekse de Avrupa'ya kadar uzanmasıyla son yıllarda hızlı bir yayılma göstererek adeta bulaşıcı hale gelmiştir. Suriye iç savaşının bu yayılmacı ve bulaşıcı karakterinin belirgin hale gelmesi sürecine Türkiye örneğinden hareketle yakından baktığımız zaman bu iç savaşa beş yıldan uzun bir süredir komşu olan bir devlete savaşın yansımalarını somut olarak görmekteyiz.

Suriye savaşının Türkiye'ye yayılması ve bunun sonuçları incelendiğinde istemli (kasıtlı) ve istemsiz (kasıtsız) olmayan bir dizi faktörün bileşiminin bu yayılmada etkili olduğu görülmektedir. Bu makale, Türkiye'nin özellikle son iki yıl içerisinde Suriye iç savaşı kaynaklı krizlere maruz kalmasının etkilerini İŞİD tehdidinin yükselmesi ve Kürt hareketinin değişen doğasını merceğe alarak anlatmayı hedeflemektedir. Ayrıca, bu çalışma Suriye iç savaşının Türki-

ye'ye yayılmasına katkıda bulunan unsurları teorik ve ampirik olmak üzere iki düzlem üzerinde incelemeye çalışarak literatürdeki mevcut boşluğu doldurmayı adayıdır. Bu faktörleri açıklamaya yönelik olarak makale şu temel araştırma sorularına yanıt bulmaya çalışmaktadır: Son beş yıl içinde Suriye iç savaşının şiddeti hangi kanallardan Türkiye'ye yayılmıştır? Suriye rejiminin ülkedeki iç çatışmaları Türkiye'ye istemli şekilde yayma istemesinin arkasında yatan sebepler nelerdir ve bunun tersinin yani Türkiye'nin de istemli bir şekilde iç savaşı kendi ülkesine yayması söz konusu olmuş mudur? Suriye iç savaşının istemsiz/kasıtsız bulaşıcı etkileri Türkiye'yi nasıl etkiledi ve hangi faktörler bu yayılmaya yol açmıştır? Suriye sivil savaşının Türkiye'ye yayılmasının en önemli iki boyutu ve de sonucu olan IşİD ve PYD-YPG tehditlerinin başlaması, yayılması ve tırmanması nasıl gerçekleşmiştir?

Bu yazı, bu sorulara sistematik olarak cevap vermek amacıyla yayılma olarak literatürde adlandırılan sürecin karmaşık yönlerini kategorik olarak ortaya koymak istemekte ve bunu yaparken de iki aşamalı bir analitik çerçeve kullanmaktadır: İlk olarak, çatışma ve silahlı çatışma literatüründen aldığımız istemli ve istemsiz yayılma etkilerini inceleyen bütünleştirici bir çerçeve kullanılmaktadır. İkincisi, Suriye iç savaşının yayılmasının en önemli iki sonucu olan IşİD ve PYD-YPG tehditlerinin nasıl bir süreçten geçerek dönüşüme uğradığına bakılmaktadır. Bu çalışma *ilk aşamada*, önce Suriye savaşının istemli yayılma etkilerini Suriye ve Türk hükümetlerinin iç savaşı yayma niyeti olup olmadığına bakarak analiz etmeye çalışır. İkinci aşamada, savaşın istemli-istemsiz yayılım etkileri ve bunların Türkiye iç ve dış politikasında yarattığı dönüşümler IşİD ve PYD-YPG tehditleri üzerinden anlatılacaktır.

Bu çalışmanın en önemli yeniliği, başta bundan sonraki dönemlerdeki araştırmalarda da kullanılmak üzere farklı coğrafyalardaki diğer çatışmaların yayılma durumlarını anlatmak için de uyarlanabilecek bir teorik çerçeve sunmasıdır. Bu yazının bir başka yeniliği, Suriye iç savaşının ulusötesileştirilmesi ile ilgili mevcut ampirik araştırmalara Türkiye örneğini ekleyerek ampirik alanı genişletmesidir.

1. Çatışmanın Yayılması Literatürüne Genel Bir Bakış: Kasıtlı ve Kasıtsız Faktörler

İletişim ve ulaşım teknolojilerindeki hızlı ilerlemeler ve bunların çatışma bölgelerinde dahi yaygın kullanımı göz önünde bulundurulduğunda artık en ufak bir çatışmanın bile sadece yerel etkileri ile değerlendirilemeyeceği yadsınamayacak bir gerçektir. Aynı şekilde çatışmaların artık sadece siyasi kontrol ya da kaynak kontrolü gibi maddi nedenler ile gerçekleşmiyor oluşu aksine ideolojik, sosyal vb. nedenlerin de çatışmalara kaynaklık ediyor

oluşu resmi daha da karmaşık hale getirmekte ve çatışmaların ideolojik ve sosyal boyutları ile daha da yayılmaya yatkın bir yapıya kavuşmasına neden olmaktadır. Bu gerçekler ve gelişmeler karşısında çatışmaların yayılmaya yatkınlığını inceleyen literatür, bu yayılmaları özellikle etkileyici faktörleri açısından ele almış ve aynı zamanda bu yayılmaların ne gibi sonuçlara yol açabileceğini de incelemiştir. Genel bir değerlendirmeye tabi tutulduğunda söz konusu literatürün çatışmanın yayılmasına (her ne kadar bu kavram İngilizce literatürden birebir alındığında çatışmanın yayılması olarak çevrilsede bu çalışmada zaman zaman sadece yayılma kavramı kullanılacaktır) neden olan etkileri kasıtlı ve kasıtsız olmak üzere ikiye ayırdığı söylenebilir.

Çatışmaların yayılmasını kasıtlı nedenlere bağlayan literatür ilk olarak incelendiğinde bu kasıtlı etkileyici faktörlerin genellikle siyasi ve ekonomik çıkarlar yaratmak amacıyla harekete geçirildiği savunulmaktadır. Darfur örneği üzerinden çatışmanın yayılmasını kasıtlı nedenler ile açıklayan Jennifer De Maio, Sudan hükümetinin yayılmayı bilinçli bir şekilde istediğini ve böylece sınırları ötesinde siyasal ve ekonomik etkiler yaratacak şekilde hareket etme kabiliyetini kendine kazandırmayı arzuladığını ifade etmektedir (De Maio 2010, 25-27). Çatışma yayılmalarını bu doğrultuda ele alan Kristian Skrede Gleditsch ve Idean Salehyan ve Kenneth Schultz gibi yazarlar da aynı şekilde devletlerin çatışmanın yayılmasını tetikleyerek sınır ötesi siyasi amaçlarını gerçekleştirmek için zemin hazırlayabildiklerini ifade etmektedirler.

Çatışmaların yayılmasını devletlerin kasıtlı eylemlerine bağlamayan ve daha çok mevcut sosyo-politik ve coğrafi nedenler ile açıklayan ikinci yaklaşım esasında literatürde kendine daha çok yer bulmuştur. Bu minvalde Suriye özelinde, ancak Türkiye'yi büyük ölçüde göz ardı ederek, hazırlanan bir raporda harici destek, mülteci nüfus, etnik bağlar gibi nedenler devletlerin kastından bağımsız ancak çatışmanın yayılmasını tetikleyen önemli nedenler olarak ele alınmıştır (Young v.d. 2014, 7-14). Bu bağlamda yapılan ve daha kapsamlı bir çerçeve sunan Buhag ve Gleditsch'in çalışması ise bu kasıtsız faktörleri istikrarsız çevre, etkileşim fırsatları ve bağları ve çatışma özellikleri olarak üç ana başlık altına ayırmakta ve ikinci başlığın altına ayrıca en yakın çatışma bölgesine olan mesafe, çatışma içerisindeki komşu ile sınırın uzunluğu, çatışma içerisindeki komşu nüfus ile etnik bağların varlığı, çatışma içerisindeki komşudan gelen mülteci nüfusu, çatışma içerisindeki komşudaki çatışmanın şiddeti ve çatışma içerisindeki ülkenin büyüklüğü gibi alt başlıklara ayırmaktadır (Buhag ve Gleditsch 2008, 223).

Bu çalışma yukarıda anlatılan literatürün üzerinde durduğu yayılmadaki kasıtlı ve kasıtsız etkenleri genel bir çerçeve olarak kabul ederek bu etkenlerin Türkiye özelinde nasıl etkili hale geldiği yaklaşımından ziyade bu etkenler so-

nucunda meydana gelen bir takım gelişmelerin Türk iç ve dış politikasında ortaya çıkardığı dönüşümler ve sonuçlar üzerinden bir değerlendirme yapacaktır.

2. Suriye İç Savaşının Türkiye'ye Yayılması ve Yayılma Etkilerinin Türk İç ve Dış Siyasetindeki Etkileri: IŞİD ve PYD-YPG Örnekleri

Yukarıda kısaca özetlenen literatürden hareketle bu çalışmada Suriye iç savaşının Türkiye'ye yayılması ve bu yayılmanın Türkiye'de yol açtığı bir takım sonuçlar ve neden olduğu bazı dönüşümler incelenecektir. Bu noktada şu hususun vurgulanmasında yarar vardır: Her ne kadar Türkiye, iç savaşın derinleşmeye başladığı 2011 yazından beri Suriye krizinin ana aktörlerinden biri konumunda olsa da, Türkiye'nin literatürde bahsedilen kasıtlı yayılma etkisini hem bölgesel manada hem de kendi sınırları açısından bilinçli ve istemli bir şekilde harekete geçirdiği iddia edilemez. Bu argümanın en temel dayanaklarından bir tanesi olarak ise zaten iç savaşın başından itibaren çatışmanın yayılmasının Türkiye'nin sahip olduğu bölgesel ve iç dinamikleri olumsuz yönde etkilediği ve bunun literatürde anlatıldığı gibi kasıtlı bir yayma ile daha da olumsuz hale getirilmek istenmesinin rasyonel olmayacağı gösterilebilir.

Ancak bu durumun aksini yani Suriye rejiminin iç savaşta elini güçlendirmek ve komşu ülkelere çatışmayı yayararak çatışmanın odak noktasını kendi sınırları dışına taşımak amacıyla literatürde ele alınan faktörleri harekete geçirdiği ve bu noktada çatışmayı bilinçli olarak yaymaya çalıştığı kısmi de olsa bir ölçüde iddia edilebilir. Bu açıdan incelendiğinde, aşağıda da detaylıca anlatılacak olan, Suriye'nin kuzeyinde PYD-YPG'nin kısmen rahat bir biçimde konumlanması ve bu durumun Türkiye'yi uzun bir süre boyunca meşgul etmesi bunun en önemli örneklerinden bir tanesidir. Bu çerçevede hatırlatılması gereken bir diğer nokta ise bu tarz çatışma yayılmalarının literatürde ele alındığı gibi kasıtlı ve kasıtsız olarak katı bir şekilde ikiye ayrılmasının eksik kalacağıdır. Zira kasıt taşımadan yapılsa bile bir takım etkenlerin ve dinamiklerin dolaylı bir şekilde çatışmanın yayılmasını önemli ölçüde tetiklediği de gözlemlenmektedir. Bu durum Suriye iç savaşı örneğinde de rahatça görülebilir. Örneğin Türkiye'nin iç savaşın başından itibaren Suriyeli muhaliflere sağladığı açık destek (Parlar Dal 2013, 722-723) ve bu doğrultuda uzun süre boyunca takip ettiği açık sınır politikası gibi atılan bir takım adımlar da Suriye iç savaşının Türkiye'ye bir şekilde etki etmesine sebep olmuştur ve bunların da Türkiye'nin attığı bir takım adımların dolaylı yayılma sonuçları olduğu öne sürülebilir.

Suriye iç savaşının Türkiye'ye nüfuz etmesi süreci genel olarak ele alındığında bu sürecin etkilerinin yalnızca tek boyutlu olmadığı aksine bu yayılma sürecinin Türkiye'yi hem iç politikası hem de dış politikası bağlamında

bir takım yapısal değişikliklere sebep açabilecek derecede etkilediği gözlemlenmektedir. Dış politika bağlamında yayılmanın neden olduğu etkilerden en önemlisi olarak Türkiye'nin attığı ilgili mecburi ya da tercihi bir takım adımların özellikle tarihsel manada ABD ve AB uyumlu dış politikasından ciddi anlamdaki bir kopuşun en belirgin yansımalarından olduğu eleştirisi gösterilebilir. Bu çerçevede özellikle Suriye'deki çatışmaların hem siyasal hem de ekonomik olarak Türkiye'ye etkilerinin artması karşısında Türkiye'nin de artan bir şekilde "adalet" temelli dış politika söyleminde ısrar etmesi Türkiye'yi aynı zamanda batılı müttefiklerinin takındığı tavırdan farklı bir konumda pozisyonlandırmıştır (Parlar Dal 2015).

İç politika bağlamındaki yayılmanın ortaya çıkardığı değişiklikler ele alındığında en basit örneklerden biri olarak Türkiye'nin uzun yıllardır terör ile mücadele kapsamında mücadele ettiği PKK ile olan münasebetlerinde yapısal değişiklikler meydana geldiği gözlemlenmektedir. Burada önemli olan nokta PKK'nın Suriye iç savaşından öğrendiği şehir çatışması ve terör eylemleri taktiklerini Türkiye'de de uygulamaya çalışması hususudur. Bu noktada Türkiye iç siyasetinde terör ile mücadele stratejisinde de bir takım dönüşümler gerçekleşmiş ve ilk defa terör ile mücadele şehir ve kent bazında büyük çaplı bir şekilde uygulanmıştır. Kısmen daha etkisiz olan ancak iç siyasetteki dönüşümlere kaynak teşkil eden bir diğer sonuç da Türkiye'nin Suriye iç savaşında tutunduğu tavır üzerinden Türkiye'deki entelektüel ve siyasi anlamda iç kutuplaşmanın oldukça artmış olmasıdır.

Kısaca örnekler ele alınmadan genel manada değerlendirilen bu kasıtlı-kasıtsız ya da dolaylı bir şekilde kasıtlı nedenlere bağlı çatışma yayılması sürecinin esas etkileri Suriye İç Savaşı örneğinde ve Türkiye bağlamında özellikle iki önemli örgüt üzerinden gerçekleşmiştir: IŞİD ve PYD-YPG. Esasında dayandıkları ideolojik ve siyasi ilkeler ve stratejik hedefleri bakımından bu dini ve etnik temelli iki örgüt Suriye iç savaşında tamamen farklı pozisyonlarda konumlanırsa da bahsi geçen faktörler çerçevesinde çatışmanın etkilerinin Türkiye'ye yayılmasının en çok bu iki örgüt üzerinden gerçekleştiği ortadadır.

2.a. IŞİD Aracılığıyla Yayılma

Suriye iç savaşının IŞİD aracılığı ile Türkiye'ye yayılmasının ilk örneği 20 Mart 2014 tarihinde Niğde'de üç IŞİD üyesi tarafından gerçekleştirilen saldırı ile ortaya çıkmış (İdiz 2014) ve bunun sonrasında özellikle Türk medyasında açık sınır aracılığı ile 20 civarında IŞİD üyesinin Türkiye sınırları içerisinde Ankara, Hatay ve İstanbul gibi şehirlerde terör eylemleri hazırlığında olduğu iddiası dolaşmaya başlamıştır. Zaman içerisinde Suriye iç savaşının yeni bir aktörü haline gelen IŞİD, çatışma yayılması etkileri aracılığı ile bölge-

sel manada da yayılma imkanı bulmuş ve Niğe'de gerçekleştirdiği saldırı ile Türkiye sınırları içerisinde de bu yayılmayı hissettirmeye başlamıştır. IşİD'in sahada aktif bir aktör olarak ortaya çıktığı ilk dönemlerinde Türkiye'ye olan etkisi sadece Türkiye sınırları içerisinde hissedilmemiştir. Aksine Türkiye sınırları dışarısında bölgesel anlamda da IşİD Türkiye'ye çatışma yayılması etkisini hissettirmiştir. Bu bağlamda IşİD'in Türkiye Musul konsolosluğuna yaptığı saldırı öne çıkan ilk etkiler arasında gösterilebilir.

Haziran 2014'te IşİD tarafından saldırılan Türkiye Musul konsolosluğunda başkonsolos da dahil olmak üzere 49 personel rehin alınmıştır. Her ne kadar Musul konsolosluğu personelinin IşİD elinde rehin olması Türkiye'yi IşİD'e karşı oluşturulan uluslararası koalisyona aktif bir şekilde girmekten alı koymuş olsa da, Türkiye i siyasetindeki Suriye iç savaşına karşı tutumu önemli ölçüde değiştirmesi açısından da bu olay dikkate değer bir dönüm noktası haline gelmiştir. Türkiye'nin IşİD'e karşı erken önlem alamadığına dair içeride artan bu eleştiriler ile birlikte (Ülgen 2014, Solmaz 2015) Türk hükümetinin de IşİD'e karşı daha sert bir söylem takınmaya başladığı bir gerçektir. Dolayısıyla henüz IşİD'in sahada aktif bir aktör olarak ortaya çıkmaya başladığı bu ilk eylemlerde dahi çatışma yayılması etkilerinin özellikle Türkiye açısından ciddi oranda hissedildiği aşıkardır.

Kısaca değinilen ve IşİD'in aktif bir bölgesel aktör haline gelmesini sağlayan bu eylemler sonrasında IşİD daha büyük bölgesel ve kimi zaman uluslararası etkiler yaratabilecek aşamaya gelmiş ve eylemlerini bu çerçevede sadece iç savaşın yaşandığı Suriye'de değil, çatışma yayılması faktörlerini aktif bir şekilde kullanarak sınır ötesi alanlarda gerçekleştirme boyutuna ulaşmıştır. Bu çerçevede büyüyen IşİD tehdidi hem bölgesel hem de uluslararası manada ciddi bir karşılık bulmuş ve bu tehdidin önlenmesine dair görüşmeler, müzakereler gerçekleştirilmiş ve koalisyonlar kurulmaya başlanmıştır. Tam da bu noktada genişleyen ve yayılan IşİD tehdidine karşı alınmak istenen önlemler bağlamında da Türkiye'nin çatışma yayılma etkisi ile olumsuz manada etkilen-diği söylenebilir. Zira bu çerçevede atılacak uluslararası adımların temel stratejisini genel manada Suriye krizini sonlandırmak değil IşİD tehdidini ortadan kaldırmak motivasyonu besliyordu. Özellikle ABD çevrelerinden yapılan açıklamalarda ilk önceliğin Suriye krizine tam ve kesin çözüm bulmak değil IşİD terörünü ortadan kaldırmak olduğu ve atılacak adımların bunun ile sınırlı olması gerektiği dile getiriliyordu. Bu çerçeve IşİD şiddetinin yayılması ve uluslararası karşılık bulması Türkiye'yi taktiksel ve stratejik manada bir kere daha müttefikleri arasında olumsuz bir konumda bırakmıştır. Çünkü Türkiye başından beri IşİD ve benzeri örgütlerin ve bunların yarattıkları bölgesel ve uluslararası olumsuz etkilerin bir sorunlar bütünü parçaları olduğunu ve bu

sorunlar bütününe tamamen yok edilmeden, yani Esed rejiminin iktidarı bırakması ve iç savaşın sonlanması sağlanmadan, bu ve benzeri örgütlerin ortadan kaldırılamayacağını düşünüyor ve bu bağlamda uluslararası adımların atılmasını dile getiriyordu (Huffington Post, 2014).

IŞİD terörünün gün geçtikçe artması ve IŞİD üyelerinin sadece Suriyelilerden değil çok uluslu bir yapıdan oluşan bir hale gelmesi Türkiye'yi bir kere daha çatışma yayılmasının yol açtığı etkenler ile karşı karşıya bırakmıştır. Burada Türkiye'ye getirilen temel uluslararası eleştiri Türkiye'nin Suriyeli muhaliflere destek vermek amacıyla sınırı kısmen açık bırakması ve bu sayede IŞİD terör örgütüne uluslararası üye akışını kolaylaştırması yer almaktaydı. Türkiye, Suriye krizinin başından beri Suriye'de çatışan muhaliflerin temel ihtiyaçlarının giderilmesi ve sağlık ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla Suriye sınırını kontrollü bir şekilde açık tutmaya çalışıyordu. Ancak dönemin yetkilileri tarafından da sıklıkla dile getirildiği gibi 937 kilometrelik böylesine uzun bir sınırı tamamen kontrol etmek mümkün olamıyordu (Moore 2015, 22 January). Her ne kadar Türk yetkililer o dönemde yaklaşık 14 bin şüphelinin sınırdan geçişinin engellendiğini belirtiyorsa da (Moore 2015, 13 May) uluslararası basında ve siyasette Türkiye gün geçtikçe daha fazla şekilde sınırdan IŞİD safalarına katılan yabancı savaşçıların geçişine göz yummak ile suçlanıyordu. Bu noktada artan eleştiriler ve fiili olarak da gözlemlenen bu yayılma etkisi ile birlikte Türk yetkililer açık sınır siyasetinde dönüşümlere gitmiş, Türkiye daha fazla sınır kontrolü, havaalanı kontrolü ve benzeri önlemleri olarak sınır güvenliği anlayışında bir takım dönüşümler tecrübe etmiştir.

Yukarıda kısaca değinilen aşamalar ele alındığında IŞİD'in yayılma dinamiklerini yaptığı eylemler ve attığı adımlar ile harekete geçirerek Suriye iç çatışmasının yayılarak Türkiye'ye hem iç siyaset hem de dış siyasette taktiksel ve anlayışsal olarak bir takım dönüşümlere yol açtığını gözlemek mümkündür. Yukarıda da değinildiği gibi IŞİD aracılığı ile yayılma etkilerinin sonuçları arasında dış politika bağlamında en önemli dönüşüm olarak Türkiye'nin batılı müttefiklerinden ayrı bir noktada konumlanması ve iç politika bağlamında da ısrar ile sürdürdüğü açık sınır politikasında dönüşüme giderek sınır güvenliği algısını pekiştirmesinin geldiği söylenebilir.

2.b. PYD-YPG Aracılığıyla Yayılma

Esasında Türkiye'yi 30 yıldan fazladır meşgul eden PKK terörü ve Suriye iç savaşında PYD-YPG'nin sahada aktif kontrole varacak derecede etkin olmaya başlaması gerçekleri bir araya gelince Türkiye bu sefer de etnik temelli bir örgütün aracılığı ile Suriye iç savaşının sınır ötesi çatışma yayılmasının etkilerine maruz kalacak derecede yayılmadan etkilendiği belirtilebilir. Bu nok-

tada Türkiye’yi içeride meşgul eden PKK ile Suriye iç savaşında sahada aktif bir aktör olarak doğan PYD-YPG arasındaki etnik ve ideolojik bağlantının büyük etkisi göz ardı edilmemelidir. Zira PYD-YPG temelli çatışma yayılması etkisinin Türkiye’ye en önemli taşıyıcılığını aradaki bu etnik ve ideolojik bağ sağlamıştır. Bu bağlar ile çatışma yayılmasının ilk ve en önemli ölçüde belirlediği olay olarak karşımıza Kobane meselesi çıkmaktadır.

Yayılmanın henüz ilk aşaması olarak karşımıza çıkan Kobane saldırıları neticesinde tekrar uluslararası camiada gündeme gelen, IŞİD karşısında PYD-YPG milislerinin desteklenmesi meselesi bir kere daha Türkiye’yi dış politika anlamında manevra kabiliyetini kısıtlayacak derecede etkilemiştir. Bu noktada Türk yetkililer tekrar eski söylemine devam etmiş ve aslında IŞİD saldırılarının ve benzeri sorunların sadece IŞİD karşısındaki değişken güçlerin desteklenmesi ile değil aynı zamanda toptan bir çözümler olarak Esed rejiminin sona erdirilmesi ile nihayete erdirilebileceğini gündeme getirilmiştir (Kalın 2014). Ancak bu “Kobane etkisi”nin o dönemde Türk dış politikası açısından önemli bir kriz yarattığı ve Türkiye’yi bir anlamda bir strateji çıkmazında bıraktığı gözlemlenmektedir. Bu etki neticesinde biraz daha değişen yaklaşımları ile birlikte Türk yetkililer Suriye rejiminin ortadan kaldırılması dışında uçuşa yasak bölge, güvenliklı bölge gibi yeni öneriler de ortaya koymak zorunda kalmışlardır (Hurriyet Daily News, 2014; The Guardian 2014).

Ancak özellikle olayların daha da yoğunlaşması ve Türkiye’nin karşı karşıya olduğu stratejik çıkmaz gün geçtikçe uluslararası camiada Türkiye’nin PYD-YPG’ye destek vermeyerek örtülü de olsa IŞİD’i korumaya çalıştığı iddialarının daha fazla ses bulmasına neden olmuştur. Burada dikkate alınması gereken en önemli nokta, Türkiye’nin esasında kendi sınırları içerisine yeni bir aşamada daha olabilecek bir yayılmayı bir nebze de olsa önleme gayretidir. Zira Türkiye kendi sınırları içerisinde mücadele ettiği PKK ile PYD-YPG’yi aynı çatı altındaki örgütler olarak kabul etmekte ve dolayısıyla PYD-YPG’nin elini güçlendirecek herhangi bir adımın yayılma etkisi ile kendi sınırları içerisindeki PKK’yı da dolaylı olarak güçlendireceğini düşünmekteydi. Dolayısıyla muhtemel bir çatışma yayılması ihtimali Türkiye’yi Kobane olayları karşısında PYD-YPG’yi IŞİD karşısında tam olarak desteklemekten alı koymuş ve bu da Türkiye aleyhindeki söylemlerin giderek artmasına neden olmuştur.

Aynı minvalde gelişen bir diğer PYD-YPG bağlantılı hadise ise Tel Abyad meselesidir. Tel Abyad’ın kontrolünü PYD-YPG’nin ele geçirmesi ve Türkiye sınırında uzun bir Kürt koridorunun oluşması da yayılma bağlamında Türkiye siyasetinde etkilere yol açmıştır. Bu bağlamda alınan ilk önlemlerden bir tanesi tekrar sınır güvenliği açısından alınmış ve Türkiye Akçakale sınır kapısını geçici bir süreliğine kapatmak zorunda kalmıştı (Daily Mail Online,

2015). Tabi bu süreç içerisinde bu çatışmalardan kaçan 20 bin civarında insan da Türkiye sınırları içerisine yerleşmiştir. Dolayısıyla ilk aşamada PYD-YPG'nin Suriye'nin kuzeyindeki bu ilerlemeleri ve eylemleri Türkiye'yi bir kere daha sınır güvenliği konusunda adımlar atmaya zorlamış ve bir kere daha Türkiye'ye göçmen akışını hızlandırmıştır.

Yine yukarıda bir kere daha bahsedilen ancak burada tekrar hatırlatılması gereken PYD-YPG bağlantılı bir diğer yayılma etkisi ise PKK'nın Türkiye'de PYD-YPG'nin Suriye'de benimsediği kent-şehir içi çatışma taktiklerini uygulamaya çalışmasıdır. PYD-YPG'den ilhamla eylemlerini şehirlere yaymaya çalışan PKK, Türk hükümetinin yoğun bir karşı koymasına ile yüzleşmek zorunda kalmıştır. Türk hükümeti bu şehir eylemleri taktiğini büyük ölçüde geri çevirebilmiş olsa da bu nokta PYD-YPG kaynaklı yayılmanın etkilerini anlamak açısından önem arz etmektedir.

PYD-YPG örneğinde kısaca özetlenen bu gelişmeler ve Türkiye açısından ortaya koyduğu sonuçlar dikkate alındığında bu örgütün de tıpkı IŞİD gibi Türkiye'ye yayılmanın etkilerini önemli ölçüde hissettirdiği ifade edilebilir. IŞİD örneği ile karşılaştırıldığında PYD-YPG örneğindeki yayılmalara karşı Türkiye'nin attığı ya da atmadığı adımların daha çok iç motivasyonlar ile şekillendiğini ileri sürmek de ayrıca mümkündür.

3. Sonuç Yerine

Yukarıda kısaca özetlenmeye ve değerlendirilmeye çalışılan Suriye iç savaşının Türkiye'ye yayılması süreci genel olarak analiz edildiğinde ortaya konulabilecek ilk sonuç esasında krizin ortaya çıktığı ilk üç yıl boyunca bu yayılma etkilerinin Türkiye açısından çok fazla hissedilmediği gerçeğidir. Öyle ki özellikle 2014 yılına kadar ciddi manada sınır ötesi etkileşimsel bir yayılmadan söz edebilmek çok doğru değildir. Ancak 2014 itibarı ile bu yayılma sürecinin hissedilir şekilde hızlandığı ve hem iç siyaset hem de dış siyaset açısından Türkiye'ye bir takım ciddi meydan okumalar yönelttiği söylenebilir. Burada ifade edilmesi gereken bir diğer çıkarsama ise her ne kadar 2011'den 2014 yılına kadar Türkiye açısından ciddi bir yayılma etkisi yaşanmamış olsa da Türkiye'nin bu yayılma potansiyelini önleyici adımlar atmak için bir alternatif olarak planları dahiline tam anlamıyla sokamamış olduğu hususudur. Öngörülemeyen ve dolayısıyla gerekli önlemleri alınamayan bu yayılma etkisi 2014 sonrası gerçekleşen hızlı yayılmayı açıklamada analitik anlamda önemli bir mihenk taşı haline gelmektedir.

Bu çalışmanın ortaya koyduğu bir diğer önemli sonuç ise Suriye iç çatışmasının Türkiye'ye yayılmasının sadece Türk dış politikası açısından değil aynı zamanda iç politikası açısından da önemli etkiler doğurduğudur. Dış po-

litika açısından sınır güvenliği algısında değişiklikler yaşayan, müttekleri ile inişli-çıkışlı bir ilişkiye sürüklenen ve zaman zaman pro-aktif zaman zaman da pasif hareket etmek durumunda kalan Türkiye, i politikasında da özellikle artan kutuplaşma, uzun yıllardır mücadele ettiği PKK'nın taktik değiştirmesi, milyonlarca mültecinin finansal ve sosyal entegrasyonu gibi meydan okumalar ile karşılaşmış ve özellikle bu son üç yıl içerisinde gündemi bu i ve dış siyasetteki meydan okumalara cevaplar ve çözümler aramak ile meşgul olmuştur.

Mevcut çatışma yayılması literatüründe ele alınan ve yayılmayı etkilediği düşünölen ortak sınırların varlığı, etnik bağlantıların varlığı, istikrarsız bir çevrenin varlığı, çatışmanın yoğunluğu gibi pek çok faktörün Suriye çatışması çerçevesinde Türkiye-Suriye bağlamı açısından aktif birer faktör olarak ortada durmaktadırlar. İleriye dönük yapılacak değerlendirmelerde ve siyasal arayışlarda bu faktörlerin daha dikkatli bir şekilde göz önüne alınması gerekliliği bu çalışmada ele alınan IşİD ve PYD-YPG örnekleri ile daha da belirgin bir şekilde ortaya konulmuştur. Dolayısıyla bu çalışmanın ortaya koyduğu en genel sonuç Türkiye'nin Suriye krizi bağlamında ileriye dönük atacağı adımlarda ya da ortaya çıkabilecek yeni aktörler karşısında bu çalışmada ele alınan yayılma etkilerini göz önüne alması ve bu etkilerin sonuçları ile uğraşmakla geçirdiği son üç yılın tecrübelerini bunlar ile harmanlayarak hareket etmesi önerisidir.

KAYNAKÇA

- Buhaug Halvard, Kristian Skrede Gleditsch, (2008) "Contagion or Confusion? Why Conflicts Cluster in Space?", *International Studies Quarterly*, 52, 215-233
- De Maio, Jennifer L. (2010) "Is War Contagious? The Transnationalization of Conflict in Darfur", *African Studies Quarterly*, 11:4, 25-28
- Gleditsch, Kristian Skrede (2007) 'Transnational dimensions of civil war', *Journal of Peace Research*, 44:3, 293-209.
- İdiz, Semih (2014) 'ISIS emerges as threat to Turkey', *Al Monitor*, 25 March, <<http://www.al-monitor.com/pulse/ru/originals/2014/03/isis-threat-turkey-syria-jihadists.html#ixzz3alaqaPik>>, accessed 15 February 2016
- Kalın, İbrahim (2014) 'What Turkey wants in the war on ISIS', *The Wall Street Journal*, 20 October.
- Moore, Jack (2015, 13 May) 'Militants from '90 countries' attempt to cross Turkish border to join ISIS', *Newsweek*, <<http://europe.newsweek.com/militants-90-countries-attempt-cross-turkish-border-join-isis-327237>>, accessed 15 February 2016
- Moore, Jack (2015, 22 January) 'Turkey PM Davutoglu: We can't stop foreign jihadists entering Syria through border', *International Business Times*, <<http://www.ibtimes.co.uk/turkey-pm-davutoglu-we-cant-stop-foreign-jihadists-entering-syria-through-border-1484588>>, accessed 15 February 2016
- Parlar Dal, Emel (2013) 'Assessing Turkey's 'normative' power in the Middle East and North Africa Region: New Dynamics and their Limitations', *Turkish Studies*, 14:4, 709-734.
- Parlar Dal, Emel (2015) 'A Normative IR theory approach to contemporary Turkish Foreign Policy through the Cosmopolitanism-Communitarianism divide', *International Journal*, 70:3, 1-13.
- Salehyan, Idean and Kristian Skrede Gleditsch (2006) 'Refugees and the Spread of Civil War' *International Organization*, 60:2, 335-366
- Solmaz, Mehmet (2015) 'PM Davutoğlu: ISIS at Turkey's doorstep, direct threat to national security", *Daily Sabah*, 13 May. <<http://www.dailysabah.com/diplomacy/2015/05/13/pm-davutoglu-isis-at-turkeys-doorstep-direct-threat-to-national-security>>, accessed 15 February 2016
- Ülgen, Sinan (2014) 'The Impact of ISIS on Turkey and Beyond' (2014), 23 June, Carnegie Europe
- Young William, David Stebbins, Bryan A. Frederick, Omar Al-Shahery (2014)

- “Spillover from the Conflict in Syria: An Assessment of the Factors that Aid and Impede the Spread of Violence”, RAND Corporation: Santa Monica, CA, 7-14
- ‘The US strategy against Isis is working – for Assad’, The Guardian, 6 November 2014, <http://www.theguardian.com/world/2014/nov/06/us-strategy-against-isis-working-well-assad-syria>
- ‘Turkey, Reluctant Partner In Obama ISIS Strategy, Frustrates U.S. Officials’, *Huffingtonpost*, 11 November 2014, http://www.huffingtonpost.com/2014/11/11/turkey-isis-obama-problems_n_6135856.html
- ‘Turkey reopens border to Syrian refugees fleeing Tal Abyad’, Daily Mail Online, 15 June 2015, <http://www.dailymail.co.uk/wires/afp/article-3124655/Turkey-reopens-border-Syrian-refugees-fleeing-Tal-Abyad.html>
- ‘Turkey won’t embark on adventure in Syria: PM Davutoğlu’, *Hurriyet Daily News*, 14 October 2015, <http://www.hurriyetaidailynews.com/turkey-wont-embark-on-adventure-in-syria-pm-davutoglu.aspx?pageID=238&nID=72953&NewsCatID=510>